

Från: Cecilia Göransson <cecilia.goransson@stockholm.se>
Skickat: Tuesday, April 3, 2018 4:28 PM
Till: Kyrkostyrelsen, Trossamfundet Svenska kyrkan
Kopia: Urban Göransson; hugo.norlen@lindahl.se
Ämne: Upphovsrätt musiken i kyrkohandboken

Till Kyrkostyrelsen

Vi är Harald Göranssons arvingar och strax före jul blev vi kontaktade angående avtal kring några psalmer som skulle ingå i den nya kyrkohandboken. Vi har nu tittat närmare på denna nya handbok och jämfört med materialet i 1986 års kyrkohandbok och därvid tagit hjälp av några välrenommerade musikforskare.

Vår genomgång visar att den nya kyrkohandboken innehåller bearbetningar av musik från 1986 års handbok, i den s k gudstjänstserie A. Stora delar av musiken i den gamla handboken är bearbetningar som vår far, Harald Göransson gjort som ansvarig för musiken i 1986 års kyrkohandbok. Det gäller även de flesta harmoniseringar vilket också tydligt anges i källförteckningen över musiken i 1986 års handbok. Dessa bearbetningar, transkriptioner, harmoniseringar, satser, melodier och textunderläggningar utgår från en välgrundad och konsekvent helhetssyn och skyddas av upphovsrätten. En stor del av dessa, återfinns nu i bearbetat skick i den nya handboken. Bearbetningarna har alltså gjorts av upphovsrättskyddat material och inte av äldre, icke skyddat material.

Det är i och för sig korrekt att var och en får återge upphovsrättskyddade musikaliska verk och bearbetningar av sådana verk som ingår i beslut eller yttranden av myndigheter. I sådana fall ska ersättning till upphovsrättsinnehavarna erläggas, 26 a § upphovsrättslagen.

Denna rätt gäller dock endast *återgivning* av verken i fråga. Den ger ingen rätt till bearbetning, och verken får inte ändras i större utsträckning än användningen kräver. Den ideella rätten består, vilket innebär att upphovsmannens eller bearbetarens namn ska anges i den utsträckning och på det sätt som god sed kräver.

De bearbetningar som i den nya kyrkohandboken utan vårt tillstånd gjorts i vår fars, Harald Göranssons, bearbetningar och egna verk är omfattande, och användningen i en ny kyrkohandbok kräver i sig inga ändringar. Tryckning och spridning av dessa verk faller under den upphovsrättsliga ensamrätten och innebär straffbart upphovsrättsintrång. Detsamma gäller bristen i talrika fall på angivande av Harald Göranssons namn.

Vi har inte givit vårt tillstånd till bearbetning av detta material. Vi har heller inte erbjudits avtal om ersättning för de delar som inte är bearbetade (förutom de fyra psalmer och en bearbetning som vi fått ett förslag till avtal kring).

Vi menar således att vår upphovsrätt kränks av dessa förändringar och som stöd för detta har vi konsulterat Gunnar Petri, jur. dr. och f. d. VD för STIM.

Cecilia Göransson
Urban Göransson
Rättighetsinnehavare till Harald Göranssons verk

Här följer en genomgång som vi fått av de musikforskare vi tillfrågat och som visar de mest genomgripande förändringar som företagits.

Ändringar i kyrkohandboken 2016, Harald Göranssons melodier, satser, transkriptioner och textunderläggningar.

Utan att man från Verbums förlag eller Svenska kyrkan sökt medgivande, eller ens kontaktat upphovsrättsförvaltarna (Harald Göranssons familj) förrän helt nyligen (och då för att diskutera ersättning för nyttjande under s.k. "tvångslicens") har ett stort antal ändringar gjorts i de satser, transkriptioner och egna kompositioner som Göransson gjort i Kyrkohandboken 1986 (hädanefter KHB 1986). Dessa bör antingen återställas som de stod i original, eller utgå ur Kyrkohandboken 2018 (hädanefter KHB 2018). Nedan anges endast de ändringar som ger genomgripande ljudliga och framförandemässiga förändringar som inte på något sätt kan anses förenliga med upphovspersonens efterlämnade verk i originalversion. De många rent notgrafiska ändringar som gjorts anges inte nedan, även om det kan noteras att även dessa ändringar strikt sätt är otillåtna utan tillstånd från upphovsrättsförvaltarna, och att de kan komma att påverka att verken framförts på ett sätt som strider mot upphovspersonens avsikter.

I ett stort antal moment har man strukit den av Göransson i KHB 1986 angivna andningscesuren, och på s. 13 anges uttryckligen att de dubbelstreck man ibland (men inte konsekvent) infogat på dessa ställen inte ska innebära pausering. Denna förändring får långtgående form- och framförandemässiga konsekvenser som inte är förenliga med de versioner av verken som står i KHB 1986, varken vad gäller notation och angiven uttolkning av densamma. Till detta kommer en rad andra rytmiska förvanskningar, såsom utelämnade eller inskjutna pauser.

Man återger många av satserna och melodierna med det helstreck som enligt Göransson "medför en paus av fjärdedels notvärde, dock en åttondel om nästa avsnitt börjar obetonat, med upptakt" (KHB 1986, Orgelutgåva, Förord" utan att varken infoga fjärdedel, eller ange Göranssons instruktioner för dessa ställen. I stället påstås i KHB 2018 att tecknet har med andhämtning att göra, vilket inte på något sätt är en rytmisk angivelse. Alla satser som berörs av detta måste återställas notationsmässigt så att resultatet blir som Göransson tydligt angivit.

Trishagion: Denna har ändrats på ett sätt som varken stämmer med 1942 eller 1986 års KHB, men utgår tydligast från Göranssons sättning, trots att han inte uppges som upphovsman. Satsen dock ändrad harmoniskt, rytmiskt och textligt. "Her-ren" har fått sin första stavelse harmoniserad som kvart direkt mot d-mollackordet under, detta måste som i version från 1976 (och i KHB 1986) falla på g-moll-ackordet före. Förvanskar analogin med det avslutande "förbarma dig över oss".

Kyrkans förbön (Litanian, 700:1): Varför uppges inte Göransson som bearbetare av 1897 års version? Denna bearbetades 1976 inför SOU, och KHB 2018 utgår tydligt från den versionen. Notationen med liggande not utan åttondelar för liturgen måste strykas och återgå till 1976 års version om denna sats ska användas – detta är ju inte gregoriansk, utan musik med exakt rytmisk notation och välplanerade metriska och harmoniska slutfall. Man verkar ha missuppfattat att "att du leder och bevarar" och "att du med" på s. 350 är något annat än gregoriansk kantillation. Notationen har många oklarheter – var slutar återställningstecknet att gälla på första systemet på s. 350 t.ex.? Rätta betoningen av "vårt land" på s. 350. C:et i alten ska vara bundet i kadensen vid "alla sjuka".

Kyrie, julserien (696:1): harmoniseringar i sexfaldigt utförande strukna och ersatta med de från trefaldigt utförande. Inte acceptabelt med sådana stympningar av en genomtänkt helhet (som även diskuteras i SOU 1976).

Kyrie, fasteserien (696:2): harmoniseringar i sexfaldigt utförande strukna och ersatta med de från trefaldigt utförande. Se ovan.

Kyrie, påskserien (696: 4): harmoniseringar i sexfaldigt utförande strukna och ersatta med de från trefaldigt utförande. Se ovan.

Kyrie, allmänna serien (696: 5): harmoniseringar i sexfaldigt utförande strukna och ersatta med de från trefaldigt utförande. Se ovan.

Gloria och Laudamus ur "Missa de Angelis" (697: 4): åttondelspaus utelämnad i övergång mellan Gloria och Laudamus. Fjärdedelspaus utelämnad efter "din stora härlighet". Inskjuten ny Laudamus-fras efter "Gud Fader allsmäktig". Inskjuten ny Laudamus-fras efter "förbarma dig över oss". Fjärdedelspaus utelämnad efter "förbarma dig över oss". Ny inskjuten Laudamus-fras efter "Gud, Faderns härlighet". Instruktionerna "kan sjungas som utan återkommande omkväde varvid F och P/L sjunger Laudamus gemensamt" kan tolkas på minst tre sätt. Om det ska tolkas så att de inskjutna Laudamus-avsnitten är det som kallas "omkväden" är det synnerligen felaktigt. Om denna sats ska användas måste det vara i den version Göransson godkänt för KHB 1986.

Helig, julserien (698: 1). Utebliven åttondelspaus efter "i höjden".

Helig, påskserien (698: 5). Utelämnad andningscesur efter trefaldigt "Helig". Utebliven fjärdedelspaus efter "Sebaot". Utebliven åttondelspaus efter "i höjden".

O Guds Lamm, Julserien (699: 1). Utelämnad fjärdedelspaus efter första "över oss", samt efter andra "över oss". Textunderläggning som förvrider rytmen på "ge oss din frid" (originalet "giv oss din frid"), med melism på "ge" i stället för på "oss".

O Guds Lamm, Påskserien (699: 4). Flera utelämnade fjärdedelspauser, inkonsekvent utfört även i förhållande till taktstrecken.

O Guds Lamm, Påskserien (699:5). Flera utelämnade fjärdedelspauser, inkonsekvent utfört även i förhållande till taktstrecken.

Benedicamus, påskserien: utelämnad fjärdedelspaus före "Halleluja".

Benedicamus, allmänna serien: utelämnad fjärdedelspaus före "Halleluja".

Julottans inledning (Morén/Göransson): Se kommentar ovan rörande Litanian (700:1). Detta är rytmiskt utkomponerad musik, inte kantillation, som denna notation antyder. Se 1986 års version.

Sjungen förbön vid vigsel: Varför har man ändrat Göranssons harmonisering av slutfallet sista systemet s. 398? I övrigt har man tagit rakt av, ska det ändras får en ny sats göras.